

Εφαρμογή νέων καλλιεργητικών πρακτικών στην Ελαιοκομία
με στόχο τον περιορισμό της Κλιματικής Αλλαγής
και την προσαρμογή στις νέες κλιματικές συνθήκες

OLIVE CLIMA - LIFE11 ENV/GR/000942

www.oliveclima.eu

ΕΚΘΕΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ 2016-2017

Δράση	B1, B2, C2,C3, C6
Έκδοση	Σχέδιο
Συγγραφείς	Γ. Κουμπούρης, Α. Βουλγαράκης, Ε. Μιχελάκης, Α. Ζαχαρούλη, Χ. Σεργεντάνη
Εταίροι	ΙΕΥΦ
Επικοινωνία	koubouris@nagref-cha.gr

Το οLIVE CLIMA χρηματοδοτείται σε ποσοστό 50 % από το πρόγραμμα LIFE+ της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Έκδοση

Έκδοση	Ημερομηνία	Συγγραφέας	Περιγραφή παρέμβασης
1	3/2/2017	Α. Βουλγαράκης,	Περιγραφή δράσης
2	10/8/2017	Γ. Κουμπούρης	Περιγραφή εκπαιδεύσεων
3	25/8/2017	Γ. Κουμπούρης Χ. Σεργεντάνη	Επιμέλεια κειμένου
4	12/9/2017	Ε. Μιχελάκης, Α. Ζαχαρούλη	Τελικές προσθήκες

Ορισμοί, ακρωνύμια και συντομεύσεις

Όρος/ακρωνύμιο/συντόμευση	Περιγραφή
Ο.Π.	Ομάδα Παραγωγών
Ε.Α.Σ.	Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών
ΙΕΒ	Ινστιτούτο Εγγείων Βελτιώσεων
ΙΕΑ	Ινστιτούτο Εδαφολογίας Αθηνών
ΙΕΥΦ	Ινστιτούτο Ελιάς και Υποτροπικών Φυτών
DICEM	University of Basilicata, Italy - Department of European and Mediterranean Culture

Περιεχόμενα

1. Περίληψη	4
2. Summary	4
3. ΠΙΛΟΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΧΗ Ο.Π. ΝΗΛΕΑΣ	6
4. ΠΙΛΟΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΧΗ Ε.Α.Σ. ΜΕΡΑΜΒΕΛΛΟΥ	6
5. ΠΙΛΟΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΧΗ Ε.Α.Σ. ΠΕΖΩΝ	6
6. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΕ ΑΛΛΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	6
6.1 Ορμύλια Χαλκιδικής	6
6.2 Αργαλαστή Μαγνησίας	7
6.3 Παλιά Ρούματα Χανίων	9
6.4 Καλαμάτα Μεσσηνίας	9
6.5 Κυπαρίσσια Μεσσηνίας	11
6.6 Ματέρα Ιταλίας	12
7. Συμπεράσματα	14
8. Σύνοψη Έργου	15

1. Περίληψη

Η παρούσα έκθεση εκπαιδευτικών δράσεων είναι ένα τμήμα του έργου LIFE11 ENV/GR/942 με τίτλο “Introduction of new olive crop management practices focused on climate change mitigation and adaptation” και ακρωνύμιο oLIVE CLIMA.

Ο κύριος στόχος του συγκεκριμένου έργου είναι η μελέτη και η εισαγωγή νέων καλλιεργητικών πρακτικών για τη μετατροπή της ελαιοκομίας σε εργαλείο διαχείρισης της κλιματικής αλλαγής. Στο πλαίσιο του παρόντος έργου, για την εφαρμογή των καλλιεργητικών πρακτικών, επιλέχθηκαν τρεις ελαιοκομικές περιοχές. Σκοπός είναι να μελετηθεί το δυναμικό των περιοχών αυτών ως προς τη δυνατότητα αύξησης της δέσμευσης του διοξειδίου του άνθρακα στους ελαιώνες, καθώς και της μείωσης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου. Οι πιλοτικές περιοχές μελέτης αφορούν ελαιώνες παραγωγών στο Ν. Μεσσηνίας (Ο.Π. Νηλέας), στο Ν. Λασιθίου (Ε.Α.Σ. Μεραμβέλλου), και στο Ν. Ηρακλείου (Ε.Α.Σ. Πεζών). Στις περιοχές αυτές οι εφαρμοζόμενες καλλιεργητικές πρακτικές αποσκοπούν:

α) Στον περιορισμό της κλιματικής αλλαγής μέσω της μείωσης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και της αύξησης της δέσμευσης διοξειδίου του άνθρακα, και

β) Στην προσαρμογή στις νέες κλιματικές συνθήκες μέσω της αύξησης της γονιμότητας και της συγκράτησης νερού στο έδαφος των ελαιώνων, καθώς επίσης και μέσω της ενίσχυσης της οικονομικής και περιβαλλοντικής βιωσιμότητας της παραγωγής.

Η παρούσα έκθεση αποσκοπεί στην αναλυτική παρουσίαση των εκπαιδευτικών δράσεων (B1, B2, C2, C3, C6) ανά πιλοτική περιοχή, κατά την περίοδο 1/6/2016 έως 31/8/2017. Αναλυτικότερα, στην παρούσα έκθεση περιγράφεται η οργάνωση και η συμμετοχή στις δράσεις ενημέρωσης των γεωπόνων και αγροτών οι οποίες πραγματοποιήθηκαν στις τρεις πιλοτικές περιοχές, και αφορούσαν την επιστροφή οργανικής ύλης ελαιοδέντρων στο έδαφος του ελαιώνα (B1), την εισαγωγή νέων καλλιεργητικών πρακτικών για τη δέσμευση του άνθρακα-τροποποίηση κλαδέματος και ζιζανιοχλωρίδας, προστασία εδάφους (B2), μετρήσεις στους ελαιώνες σχετικά με τα αποτελέσματα νέων καλλιεργητικών πρακτικών στη δέσμευση του άνθρακα (C2-C3) και την παρακολούθηση πιθανών παρενεργειών από τις επεμβάσεις (C6). Οι εκπαιδευτικές δράσεις και το χρονοδιάγραμμα υλοποίησης αυτών περιγράφονται αναλυτικά παρακάτω, ανά πιλοτική περιοχή μελέτης.

2. Summary

The present report of training actions is a part of the project LIFE11 ENV/GR/942 entitled “Introduction of new olive crop management practices focused on climate change mitigation and adaptation” (oLIVE CLIMA).

The main purpose of the aforementioned project is the introduction and study of novel cultural practices to converse olive culture in a tool to manage climate change. In this way, three olive cultivation areas were selected in order to apply different cultivation practises, with the purpose of studying the potentiality of these areas to increase the absorbance of carbon dioxide into the soil as well as to reduce greenhouse gases

emission. The pilot areas of the study are consisted of olive orchards in Prefectures of Messinia (Nileas Union), Lasithi (Meramvellos Union) and Heraklion (Peza Union). The purposes of cultural practises are:

- a) Mitigation of climate change with reduction of greenhouse gases emission and the increase of carbon dioxide absorbance, and
- b) Adjustment to the new climate conditions through the increase of fertility and water retention of olive orchards' soil, as well as through the strengthening of economic and environmental viability of olive production.

The present report intends to present the training actions (B1, B2, C2, C3, C6) per pilot area, from 1/6/2016 to 31/8/2017. In particular, the organization and participation in training actions for growers and agronomists of the three farmer unions are also described. In detail, organization and participation in the following training actions were carried out: Returning of olive tree organic matter to the parcel soil (B1), Introduction of new cultivation practices to increase carbon sequestration through pruning, weed flora modification, soil protection (B2), field measurements to determine the results of the cultivation practices (C2-C3), and Side effects of the implementation actions (C6). The training actions and the time course schedule of their materialization for each pilot area are described below.

3. ΠΙΛΟΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΧΗ Ο.Π. ΝΗΛΕΑΣ

Στις 04-05/07/2016, στο περιθώριο του γυρίσματος για το 4^ο εκπαιδευτικό βίντεο του έργου, πραγματοποιήθηκε κατάρτιση στελεχών και γεωπόνου του Νηλέα για τις εφαρμογές και μετρήσεις από τους Γ. Κουμπούρη, Β. Καββαδία, Α. Καλαϊτζάκη, Κ. Γιαννοπολίτη και Ε. Βαβουλίδου.

Στις 09/04/2017, στις 27/05/2017, στις 06/07/2017 και στις 11/07/2017 πραγματοποιήθηκαν επισκέψεις κατάρτισης από τον Γ. Μιχαλόπουλο (ΡοδαξΑγρο) για τις εφαρμογές και μετρήσεις του έργου στον Γεωπόνο Νικόλαο Γυφτόπουλο.

Στις 08-10/09/2017 πραγματοποιήθηκε επίσκεψη του Γ. Κουμπούρη (ΙΕΥΦ) για κατάρτιση κλαδέματος, διαχείρισης ζιζανιοχλωρίδας και εδάφους, ανακύκλωση οργανικών υλικών και για τις μετρήσεις και δειγματοληψίες του έργου στον Γεωπόνο Νικόλαο Γυφτόπουλο.

4. ΠΙΛΟΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΧΗ Ε.Α.Σ. ΜΕΡΑΜΒΕΛΛΟΥ

Στη Μεράμβελλο στις 28/06/2017 πραγματοποιήθηκε επίσκεψη κατάρτισης από τον Γ. Μιχαλόπουλο (ΡοδαξΑγρο) για τις μετρήσεις και δειγματοληψίες του έργου.

5. ΠΙΛΟΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΧΗ Ε.Α.Σ. ΠΕΖΩΝ

Στα Πεζά στις 01/07/2017 πραγματοποιήθηκε επίσκεψη κατάρτισης από τον Γ. Μιχαλόπουλο (ΡοδαξΑγρο) για τις μετρήσεις και δειγματοληψίες του έργου.

6. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΕ ΑΛΛΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ

6.1 Ορμύλια Χαλκιδικής

Η πρώτη ημερίδα πραγματοποιήθηκε στο Πολιτιστικό Κέντρο Ορμύλιας Χαλκιδικής στις 2 Φεβρουαρίου 2017 με συνεργασία του πρώην Ινστιτούτου Εγγείων Βελτιώσεων, Ινστιτούτο Εδαφοϋδατικών Πόρων και του τοπικού συνεταιρισμού. Η ημερίδα ξεκίνησε με επίσκεψη σε ελαιώνα της περιοχής για επεξήγηση των δράσεων του έργου Oliveclima. Οι καινοτόμες καλλιεργητικές πρακτικές που εφαρμόζει το έργο στην Ελαιοκομία παρουσιάστηκαν στην πράξη. Στον ελαιώνα υπό μορφή συζήτησης με τους παραβρισκόμενους αγρότες για τις πρακτικές που οι ίδιοι εφαρμόζουν σήμερα, τα αποτελέσματα και τα τυχόν προβλήματα που αντιμετωπίζουν έγινε ενημέρωση για τα οφέλη της εφαρμογής των νέων πρακτικών.

Μετά την επίσκεψη στον ελαιώνα, η ημερίδα συνεχίστηκε στην αίθουσα, υπό μορφή σεμιναρίου. Ακολούθησε μια σειρά παρουσιάσεων:

Παρουσίαση του έργου Oliveclima, Δρ. Κουμπούρης Γεώργιος

Διαχείριση αρδευτικού νερού στους ελαιώνες, Δρ. Πανώρας Αθανάσιος

Διαχείριση προβλημάτων εγκατάστασης και καρποφορίας ελαιώνων, Δρ. Ρούμπος Αθανάσιος

Ορθολογική θρέψη αμπελιού, Δρ. Χατζηγιαννάκης Ευάγγελος

Ερωτήσεις-Τοποθετήσεις-Συζήτηση.

6.2 Αργαλαστή Μαγνησίας

Πραγματοποιήθηκε τη Δευτέρα 20 Φεβρουαρίου 2017 και ώρα 17:00 στην Αίθουσα Πολλαπλών Χρήσεων (πρώην Αίθουσα ΚΕΓΕ) στην Αργαλαστή Δήμου Νοτίου Πηλίου Ν. Μαγνησίας, σε μια προσπάθεια ενημέρωσης των ελαιοπαραγωγών και των ευαίσθητων στη διαχείριση του περιβάλλοντος πολιτών, η ενημερωτική Ημερίδα για την ορθή διαχείριση του ελαιώνα στο πλαίσιο του έργου “Εφαρμογή νέων καλλιεργητικών πρακτικών στην Ελαιοκομία με στόχο τον μετριασμό των επιπτώσεων και την προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή” (oLIVE-CLIMA), σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας και τον Αγροτικό Συνεταιρισμό Πηλίου και Β. Σποράδων.

Την ημερίδα διοργάνωσε με μεγάλη επιτυχία και ανταπόκριση του κοινού το Ινστιτούτο Ελιάς, Υποτροπικών Φυτών και Αμπέλου του Ελληνικού Γεωργικού Οργανισμού – ΔΗΜΗΤΡΑ.

Η ημερίδα ξεκίνησε με επίσκεψη σε ελαιώνες της περιοχής για επεξήγηση των δράσεων του έργου Oliveclima. Οι καινοτόμες καλλιεργητικές πρακτικές που εφαρμόζει το έργο στην Ελαιοκομία παρουσιάστηκαν στην πράξη. Στον ελαιώνα υπό μορφή συζήτησης με τους παραβρισκόμενους αγρότες για τις πρακτικές που οι ίδιοι εφαρμόζουν σήμερα, τα αποτελέσματα και τα τυχόν προβλήματα που αντιμετωπίζουν έγινε ενημέρωση για τα οφέλη της εφαρμογής των νέων πρακτικών.

Μετά την επίσκεψη στον ελαιώνα, η ημερίδα συνεχίστηκε στην αίθουσα, υπό μορφή σεμιναρίου. Ακολούθησε μια σειρά παρουσιάσεων από τους ειδικούς

επιστήμονες προσκεκλημένους ομιλητές και τέλος ολοκληρώθηκε με συζήτηση μεταξύ των ομιλητών και των συμμετεχόντων. Ο καθηγητής του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας Δρ. Νάνος Γεώργιος προλόγισε την εκδήλωση, κάνοντας μία εισαγωγή για τις παρουσιάσεις που θα ακολουθούσαν .

Η πρώτη παρουσίαση έγινε από τον κ. Δρ. Γεώργιο Κουμπούρη, Εντεταλμένος Ερευνητής, Γεωπόνος από το Ινστιτούτο Ελιάς, Υποτροπικών Φυτών & Αμπέλου Χανίων και εταίρο του έργου Olive Clima. Ο Δρ. Κουμπούρης παρουσίασε συνοπτικά το έργο και τους στόχους τους. Επισήμανε επιπτώσεις των υφιστάμενων πρακτικών ως προς τη διαχείριση του εδάφους και τα οφέλη εφαρμογής των νέων καλλιεργητικών πρακτικών που εξετάζονται στο έργο Olive Clima (ακαλλιέργεια, θρυμματισμός, κομποστοποίηση, σπορά). Στο τέλος αναφέρθηκε στις δυνατότητες οικονομικής ενίσχυσης των παραγωγών, που είναι δυνατό να προκύψουν από την εφαρμογή των νέων καλλιεργητικών πρακτικών Olive Clima, μέσω του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ). Ο Δρ. Κουμπούρης ενημέρωσε τους συμμετέχοντες στην ημερίδα για τα Εκπαιδευτικά Βίντεο που υπάρχουν διαθέσιμα στην ιστοσελίδα του Olive Clima για την ολοκληρωμένη πληροφόρησή τους.

Ακολούθησε ο Δρ. Καβρουλάκης Νεκτάριος, Γεωπόνος, Ειδικός Επιστήμονας Ινστιτούτου Ελιάς, Υποτροπικών Φυτών & Αμπέλου Χανίων, με την αξιοποίηση των οργανικών υλικών για βελτίωση του εδάφους στους ελαιώνες.

Η Δρ. Καλαϊτζάκη Αργυρώ, Ερευνήτρια του Ινστιτούτου Ελιάς, Υποτροπικών Φυτών & Αμπέλου Χανίων του ΕΛΓΟ ΔΗΜΗΤΡΑ παρουσίασε τρόπους διαχείρισης και ολοκληρωμένης αντιμετώπισης των εντομολογικών εχθρών των ελαιώνων.

Τέλος ο κ. Γεώργιος Μιχαλόπουλος, εκπρόσωπος της εταιρίας Ρόδαξ Άγρο και εταίρος του έργου Olive Clima παρουσίασε ένα ειδικότερο θέμα σχετικά με την περιβαλλοντική πιστοποίηση (PEF) του ελαιολάδου με βάση τις πρακτικές του Olive Clima – μια νέα παγκόσμια μοναδικότητα της ελιάς.

Με το συντονισμό του καθηγητή Δρ. Νάνου Γεώργιου ακολούθησε μία άκρως εποικοδομητική συζήτηση μεταξύ των ενδιαφερόμενων μερών. Οι απορίες αφορούσαν περισσότερο τον τρόπο εφαρμογής των πρακτικών στην περιοχή δεδομένης της μορφολογίας του εδάφους (επικλινές και βραχώδες). Ορισμένοι από τους παρευρισκόμενους ζήτησαν να πραγματοποιηθεί η ίδια ημερίδα και στην Αγχίαλο, όπου καλλιεργούν επίσης ελαιώνες. Στο σύνολο τους οι συμμετέχοντες δήλωσαν ικανοποιημένοι από το περιεχόμενο της συνάντησης.

6.3 Παλιά Ρούματα Χανίων

Η τρίτη ημερίδα πραγματοποιήθηκε στις 1/3/2017 σε συνεργασία με τον Αγροτικό Συνεταιρισμό Παλαιών Ρουμάτων στα Παλιά Ρούματα Δήμου Πλατανιά Ν. Χανίων με θέμα «Βελτίωση στην καλλιέργεια και το κλάδεμα της Τσουνάτης ελιάς». Παρουσιάστηκε το έργο και ακολούθησε συζήτηση με ελαιοπαραγωγούς και τοπικούς φορείς για την ανάδειξη και την καλύτερη διαχείριση αυτής της σημαντικής τοπικής ποικιλίας. Συμμετείχαν πολλοί ελαιοπαραγωγοί, γεωπόνοι και εκπρόσωποι των συνεταιρισμών. Αναπτύχθηκαν θέματα σχετικά με την φιλοπεριβαλλοντική καλλιέργεια, την κομποστοποίηση και τη φυτοπροστασία.

6.4 Καλαμάτα Μεσσηνίας

Πραγματοποιήθηκε στις 14 Μαρτίου 2017 και ώρα 09:00 στο Τμήμα Ελαίας και Οπωροκηπευτικών Καλαμάτας η ημερίδα στο πλαίσιο του έργου “Εφαρμογή νέων καλλιεργητικών πρακτικών στην Ελαιοκομία με στόχο τον μετριασμό των επιπτώσεων και την προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή” (oLIVE CLIMA). Την ημερίδα διοργάνωσε με μεγάλη επιτυχία και ανταπόκριση του κοινού το Τμήμα Εδαφολογίας Αθηνών, Ινστιτούτο Εδαφοϋδατικών Πόρων, του Ελληνικού Γεωργικού Οργανισμού – ΔΗΜΗΤΡΑ.

Η ημερίδα ξεκίνησε με μια σειρά παρουσιάσεων, οι οποίες έλαβαν χώρα, με ομιλητές τόσο από ειδικούς επιστήμονες και εταίρους του έργου, όσο και από προσκεκλημένους ομιλητές ειδικούς στην καλλιέργεια της ελιάς.

Η πρώτη παρουσίαση δόθηκε από τον Δρ. Βίκτωρ Καββαδία, Γεωπόνο Ερευνητή, από το Τμήμα Εδαφολογίας Αθηνών, Ινστιτούτο Εδαφοϋδατικών Πόρων, του Ελληνικού Γεωργικού Οργανισμού – ΔΗΜΗΤΡΑ και εταίρο του έργου Olive Clima. Ο Δρ. Καββαδίας παρουσίασε συνοπτικά το έργο και τους στόχους τους, δίνοντας έμφαση στην περιγραφή των καλών πρακτικών (ακαλλιέργεια, θρυμματισμός, κομποστοποίηση, σπορά) που εφαρμόζονται στα πλαίσια του έργου και στα αναμενόμενα οφέλη στα χρονικά πλαίσια του έργου καθώς και από τη συνέχιση αυτών.

Ακολούθησε η παρουσίαση της Δρ. Ευαγγελίας Βαβουλίδου, Γεωπόνου – Μηχανικού, Ερευνητριας Α και Διευθύντριας στη Διεύθυνση Υποστήριξης Ερευνητικών και Αναπτυξιακών έργων και προϊόντων έρευνας, για τις πρακτικές αιφορικής διαχείρισης του εδαφικού συστήματος. Στη συνέχεια της ημερήσιας διάταξης το λόγο

πήρε εκ νέου ο Δρ. Βίκτωρ Καββαδίας, προκειμένου να εξηγήσει την παραγωγή οργανικού λιπάσματος-κομπόστ χρησιμοποιώντας υπολείμματα και απόβλητα της ελαιοκομίας και ελαιουργίας.

Στη συνέχεια ακολούθησε ο κ. Παναγιώτης Κάτσαρης, Γεωπόνος – Βιοτεχνολόγος, υπεύθυνος του Διαπιστευμένου Εργαστηρίου Ποιότητας Ελαιολάδου Καλαμάτας, υπεύθυνος της διαπιστευμένης ομάδας Οργανοληπτικού Ελέγχου Ελαιολάδου και Ειδικό Επιστημονικό Προσωπικό στον ΕΛΓΟ–ΔΗΜΗΤΡΑ, με θέμα την επαναχρησιμοποίηση του φυσικού χυμού της ελιάς (λιόζουμο) στο έδαφος ως άριστο οργανικό λίπασμα για την ελαιοκαλλιέργεια.

Επιπλέον, στην ημερίδα παρευρέθηκε ο Δρ. Σίδερης Θεοχαρόπουλος, Γεωπόνος Ερευνητής Α' και Διευθυντής του Ινστιτούτο Εδαφοϋδατικών Πόρων, του Ελληνικού Γεωργικού Οργανισμού – ΔΗΜΗΤΡΑ ανέλυσε το ζήτημα της διάβρωσης των εδαφών στους ελαιώνες, δίνοντας αρκετά παραδείγματα και παραμέτρους που οδηγούν στην υποβάθμιση των εδαφών και αναλύοντας τις μη καλές πρακτικές και τα καλλιεργητικά μέτρα που εφαρμόζονται σήμερα στους ελαιώνες, προκειμένου να υποδείξει συνολικά τον τρόπο αειφορικής διαχείρισης των εδαφών, ώστε να διατηρήσουμε και να προστατεύσουμε τους φυσικούς πόρους. Μετά από ένα σύντομο διάλειμμα, ο κ. Αντώνης Παρασκευόπουλος, Γεωπόνος και Διευθυντής Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής Τριφυλίας, παρουσίασε τους εχθρούς και τις ασθένειες της ελαιοκαλλιέργειας με έμφαση στο Δάκο, στο Γλιοσπύριο και τον Κερκόσπορα, αναλύοντας τις παραμέτρους που επηρεάζουν την ισορροπία στον ελαιώνα, τις ζημιές που προκαλεί, τις μεθόδους ολοκληρωμένης αντιμετώπισης και καταπολέμησης, τα νέα δεδομένα και τις σύγχρονες τάσεις.

Τέλος ο κ. Γεώργιος Μιχαλόπουλος, εκπρόσωπος της εταιρίας Ρόδαξ Άγρο και εταίρος του έργου Olive Clima παρουσίασε ένα ειδικότερο θέμα σχετικά με την περιβαλλοντική πιστοποίηση (PEF) του ελαιολάδου με βάση τις πρακτικές του Olive Clima – μια νέα παγκόσμια μοναδικότητα της ελιάς. Ακολούθησαν ερωτήσεις, τοποθετήσεις και συζήτηση μεταξύ των ενδιαφερόμενων μερών και στη συνέχεια η επίσκεψη σε ελαιώνα της περιοχής για την επίδειξη των πρακτικών επαναχρησιμοποίησης και ανακύκλωσης υγρών και στερεών οργανικών υπολειμμάτων στο πεδίο.

6.5 Κυπαρίσσια Μεσσηνίας

Πραγματοποιήθηκε την Τετάρτη 22 Μαρτίου στις 6:30 μ.μ. στο αμφιθέατρο Αλέκου Παπαδόπουλου στην Κυπαρίσσια η ενημερωτική ημερίδα στην που αφορά την εφαρμογή νέων καλλιεργητικών πρακτικών στην Ελαιοκομία με στόχο το μετριασμό των επιπτώσεων και την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, διοργανώνει το Τμήμα Εδαφολογίας Αθηνών, του Ινστιτούτου Εδαφοϋδατικών Πόρων του ΕΛΓΟ – ΔΗΜΗΤΡΑ σε συνεργασία με την Δνση Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής Τριφυλίας και με τον Σύλλογο Γεωπόνων Τριφυλίας στο πλαίσιο του έργου “Εφαρμογή νέων καλλιεργητικών πρακτικών στην Ελαιοκομία με στόχο τον μετριασμό των επιπτώσεων και την προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή” (οLIVE CLIMA). Την ημερίδα είχε μεγάλη επιτυχία και ανταπόκριση του κοινού.

Η ημερίδα περιελάμβανε σειρά παρουσιάσεων, διακεκριμένους ομιλητές, επιστήμονες, φορείς και επιχειρήσεις ειδικούς στην καλλιέργεια της ελιάς.

Η πρώτη παρουσίαση δόθηκε από τον Δρ. Βίκτωρ Καββαδία, Γεωπόνο Ερευνητή, από το Τμήμα Εδαφολογίας Αθηνών, Ινστιτούτο Εδαφοϋδατικών Πόρων, του Ελληνικού Γεωργικού Οργανισμού – ΔΗΜΗΤΡΑ και εταίρο του έργου Olive Clima. Ο Δρ. Καββαδίας παρουσίασε συνοπτικά το έργο και τους στόχους τους, δίνοντας έμφαση στην περιγραφή των καλών πρακτικών (ακαλλιέργεια, θρυμματισμός, κομποστοποίηση, σπορά) που εφαρμόζονται στα πλαίσια του έργου και στα αναμενόμενα οφέλη στα χρονικά πλαίσια του έργου καθώς και από τη συνέχιση αυτών.

Ακολούθησε η παρουσίαση της Δρ. Ευαγγελίας Βαβουλίδου, Γεωπόνου – Μηχανικού, Τακτική Ερευνήτρια του Ινστιτούτου Εδαφοϋδατικών Πόρων του Ελληνικού Γεωργικού Οργανισμού – ΔΗΜΗΤΡΑ, για τις πρακτικές αειφορικής διαχείρισης του εδαφικού συστήματος αναλύοντας τα βασικά συστήματα των πρακτικών διαχείρισης, τα οφέλη και τις συνέπειες αυτού του τρόπου καλλιέργειας.

Επιπλέον, στην ημερίδα παρευρέθηκε ο Δρ. Σίδερης Θεοχαρόπουλος, Γεωπόνος Ερευνητής Α' και Διευθυντής του Ινστιτούτου Εδαφοϋδατικών Πόρων, του Ελληνικού Γεωργικού Οργανισμού – ΔΗΜΗΤΡΑ ανέλυσε το ζήτημα της διάβρωσης των εδαφών στους ελαιώνες, δίνοντας αρκετά παραδείγματα και παραμέτρους που οδηγούν στην υποβάθμιση των εδαφών και αναλύοντας τις μη καλές πρακτικές και τα καλλιεργητικά μέτρα που εφαρμόζονται σήμερα στους ελαιώνες, προκειμένου να υποδείξει συνολικά τον τρόπο αειφορικής διαχείρισης των εδαφών, ώστε να διατηρήσουμε και να προστατεύσουμε τους φυσικούς πόρους.

Στη συνέχεια της ημερήσιας διάταξης το λόγο πήρε εκ νέου ο Δρ. Βίκτωρ Καββαδίας, προκειμένου να εξηγήσει την παραγωγή οργανικού λιπάσματος-κομπόστ χρησιμοποιώντας υπολείμματα και απόβλητα της ελαιοκομίας και ελαιουργίας.

Ακολούθησε ο κ. Γεώργιος Κόκκινος, από τον συνεταιρισμό πιστοποιημένων αγροτικών προϊόντων Νηλέας και εταίρο του έργου Olive Clima παρουσίασε τις καλλιεργητικές πρακτικές που εφαρμόζονται στα πλαίσια υλοποίησης των δράσεων στα αγροτεμάχια της Ο.Π. Νηλέα.

Μετά από ένα σύντομο διάλλειμα, ο κ. Αντώνης Παρασκευόπουλος, Γεωπόνος και Διευθυντής Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής Τριφυλίας, παρουσίασε τους εχθρούς και τις ασθένειες της ελαιοκαλλιέργειας με έμφαση στο Δάκο, στο Γλιοσπόριο και τον Κερκόσπορα, αναλύοντας τις παραμέτρους που επηρεάζουν την ισορροπία στον ελαιώνα, τις ζημιές που προκαλεί, τις μεθόδους ολοκληρωμένης αντιμετώπισης και καταπολέμησης, τα νέα δεδομένα και τις σύγχρονες τάσεις.

Τέλος ο κ. Γεώργιος Μιχαλόπουλος, εκπρόσωπος της εταιρίας Ρόδαξ Άγρο και εταίρος του έργου Olive Clima παρουσίασε ένα ειδικότερο θέμα σχετικά με την περιβαλλοντική πιστοποίηση (PEF) του ελαιολάδου με βάση τις πρακτικές του Olive

Clima – μια νέα παγκόσμια μοναδικότητα της ελιάς. Ακολούθησαν ερωτήσεις, τοποθετήσεις και συζήτηση μεταξύ των ενδιαφερόμενων μερών και στη συνέχεια η επίσκεψη σε ελαιώνα της περιοχής για την επίδειξη των πρακτικών επαναχρησιμοποίησης και ανακύκλωσης υγρών και στερεών οργανικών υπολειμμάτων στο πεδίο.

6.6 Ματέρα Ιταλίας

Πραγματοποιήθηκε την Παρασκευή 7 Απριλίου στην πόλη Ματέρα της Ιταλίας «Piazza Vittorio Veneto» και ώρα 09:00, η ημερίδα με θέμα «Καλλιέργεια της ελιάς και κλιματική αλλαγή» στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού έργου LIFE oLIVE-CLIMA “Εφαρμογή νέων καλλιεργητικών πρακτικών στην Ελαιοκομία με στόχο τον μετριασμό των επιπτώσεων και την προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή” (oLIVE-CLIMA).

Την ημερίδα διοργάνωσε το Πανεπιστήμιο της Μπολόνια (*Università di Bologna*, UNIBO) και πιο συγκεκριμένα οι καθηγητές Ξυλογιάννης Χρήστος και Τζουζέπε Μοντανάρο, εταίροι του έργου oLIVE-CLIMA. Είναι το παλαιότερο σε λειτουργία πανεπιστήμιο του κόσμου και το δεύτερο μεγαλύτερο πανεπιστήμιο στην Ιταλία.

Στην ημερίδα συζητήθηκαν οι επιπτώσεις των γεωργικών δραστηριοτήτων στο φαινόμενο του θερμοκηπίου. Αποδεδειγμένα πλέον η γεωργία διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στο φαινόμενο της κλιματικής αλλαγής. Πιο συγκεκριμένα όμως, το αντικείμενο στην παρούσα συνάντηση ήταν το πώς η καλλιέργεια της ελιάς μπορεί να συμβάλει στον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής. Η ελιά αποτελεί αιθαλές δέντρο με μεγάλη διάρκεια ζωής και οι τεχνικές καλλιέργειας της είναι σε θέση να ευνοήσουν την ικανότητα συγκράτησης-δέσμευσης του άνθρακα στο έδαφος και στα δέντρα του ελαιώνα.

Το έργο oLIVE – CLIMA υλοποιείται με συγχρηματοδότηση 50% από το Πρόγραμμα LIFE+ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και αφορά στην εφαρμογή φιλοπεριβαλλοντικών καλλιεργητικών πρακτικών στην ελαιοκομία με στόχο τη μετατροπή της σε ένα εργαλείο αντιμετώπισης/διαχείρισης της κλιματικής αλλαγής. Η συμβολή στον περιορισμό της κλιματικής αλλαγής και στην προσαρμογή στις νέες κλιματολογικές συνθήκες θα γίνει μέσω:

α) της μείωσης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου από την καλλιέργεια της ελιάς,
β) της αύξησης της δέσμευσης αερίων του θερμοκηπίου από την ατμόσφαιρα στα φυτά και στο έδαφος του ελαιώνα.

Στην ημερίδα παρουσιάστηκαν οι καινοτόμες καλλιεργητικές πρακτικές που εφαρμόζονται στα πλαίσια του έργου στην Ελαιοκομία με ευρύτερο στόχο τον

μετριάσμο των επιπτώσεων και την προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή. Στις παρουσιάσεις αναλύθηκαν επίσης οι έννοιες του αποτυπώματος άνθρακα, της βιοποικιλότητας και της τεχνολογικής καινοτομίας για το εξαιρετικά παρθένο ελαιόλαδο. Ο Bartolomeo Dichio, από το Πανεπιστήμιο της Μπολόνια προλόγισε την ημερίδα και ακολούθησαν οι παρουσιάσεις της ημερίδας από τους:

- Τμήμα Αγροτικής πολιτικής & Δασών της Περιφέρειας Basilicata, με τίτλο “La Filiera Olivicola Lucana: Criticità e prospettive future nel contest della nuova programmazione”, «Το ελαιόλαδο LUCANA: Κριτική και μελλοντικές προοπτικές στο πλαίσιο του νέου προγραμματισμού».
- Δρ. Giuseppe Montanaro, από το Πανεπιστήμιο της Μπολόνια Basilicata, με τίτλο “Sostenibilità e cambiamenti climatici in olivicoltura”, «Αειφορία και την κλιματική αλλαγή στην παραγωγή ελιών».
- Francesco Serafini, από το Διεθνές Συμβούλιο Ελαιολάδου (Μαδρίτη, Ισπανία), με τίτλο “L’impronta di carbonio dell’olio di oliva”, «Το αποτύπωμα άνθρακα του ελαιολάδου».
- Ξυλογιάννης Χρήστος, καθηγητής από το Πανεπιστήμιο της Μπολόνια Basilicata, με τίτλο “Xylella fastidiosa: gestione dell’oliveto e resilienza dell’ecosistema”, «Xylella fastidiosa: διαχείριση των ελαιώνων και ανθεκτικότητα των οικοσυστημάτων».
- Luca Braia, Σύμβουλος Γεωργίας και Δασών περιφέρειας Basilicata, στη συζήτηση που ακολούθησε με τους παρευρισκομένους αγρότες.

Επιπλέον υπήρξαν παρεμβάσεις – ομιλίες από ενώσεις παραγωγών, όπως οι :

- Giuseppe Masturzo, πρόεδρος της Κοινοπραξίας Vulture DOP και
- Paolo Carbone, Πρόεδρος της P. OPROL

7. Συμπεράσματα

Ο στόχος του έργου OLIVECLIMA (LIFE11 ENV/GR/942) είναι η μελέτη και η εισαγωγή νέων καλλιεργητικών πρακτικών στην ελαιοκομία για τη μετατροπή της σε εργαλείο διαχείρισης της κλιματικής αλλαγής. Για το σκοπό αυτό επιλέχθηκαν τρεις ελαιοκομικές περιοχές για τη μελέτη του δυναμικού των περιοχών αυτών ως προς τη δυνατότητα

αύξησης της δέσμευσης του διοξειδίου του άνθρακα από τα εδάφη, καθώς και για την μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου. Οι πιλοτικές περιοχές μελέτης αφορούν ελαιώνες παραγωγών στο Ν. Μεσσηνίας (Ο.Π. Νηλέας), στο Ν. Λασιθίου (Ε.Α.Σ. Μεραμβέλλου), και στο Ν. Ηρακλείου (Ε.Α.Σ. Πεζών).

Στις συγκεκριμένες πιλοτικές περιοχές πραγματοποιήθηκαν από τον Ιούνιο του 2016 έως τον Σεπτέμβριο του 2017 εκπαιδευτικές δράσεις σε παραγωγούς που υλοποιούν τις καλλιεργητικές επεμβάσεις και σε γεωπόνους οι οποίοι είναι επιφορτισμένοι με την παρακολούθηση του έργου, στα πλαίσια των επιμέρους δράσεων (B1, B2, C2, C3, C6).

Αναλυτικότερα σε κάθε μια από τις πιλοτικές περιοχές πραγματοποιήθηκαν από το επιστημονικό προσωπικό των εμπλεκόμενων ερευνητικών ιδρυμάτων-φορέων:

A) Εκπαιδεύσεις παραγωγών και υπεργολάβων για την αποτελεσματική εφαρμογή των καλλιεργητικών παρεμβάσεων. Πραγματοποιήθηκαν επίσης εκπαιδεύσεις υπεργολάβων σε θέματα κλαδέματος των ελαιόδεντρων σε αγροτεμάχια του έργου.

B) Ενημερώσεις κατάρτισης των γεωτεχνικών των Ο.Π. για τις δειγματοληψίες και τις μετρήσεις του έργου καθώς επίσης και για τους περιοριστικούς παράγοντες εφαρμογής των διαφόρων καλλιεργητικών τεχνικών. Πραγματοποιήθηκαν επίσης εκπαιδεύσεις γεωπόνων για την εγκατάσταση συστήματος μέτρησης εδαφικής υγρασίας.

Γ) Επικοινωνιακές συζητήσεις μεταξύ αγροτών, γεωπόνων, υπεργολάβων και του επιστημονικού προσωπικού με σκοπό την από κοινού αποτελεσματική υλοποίηση του έργου η οποία θα προδώσει νέα δυναμική στην ελαιοπαραγωγή της κάθε περιοχής.

8. Σύνοψη Έργου

Το έργο oLIVE-CLIMA αποτελεί προσπάθεια να ανταπεξέλθει ο αγροτικός τομέας στις νέες προκλήσεις μέσω της μετατροπής της ελαιοκομίας σε εργαλείο διαχείρισης της κλιματικής αλλαγής.

ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ Έργου

Συντονιστής
Αναπτυξιακή Ανώνυμη Εταιρεία Ο.Τ.Α.
Ανατολικής Θεσσαλονίκης

www.anatoliki.gr

Ελληνικός Γεωργικός Οργανισμός «Δήμητρα»
Γενική Διεύθυνση Αγροτικής Έρευνας
Ινστιτούτο Ελιάς & Υποτροπικών Φυτών
Ινστιτούτο Εδαφολογίας
Ινστιτούτο Εγγείων Βελτιώσεων

www.nogref-cha.gr
www.ssiia.gr
www.inr.gr

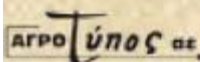
Συστήματα Διαχείρισης
για Περιβάλλον & Ποιότητα

www.rodaxagro.gr

Πανεπιστήμιο Βασιλικάτα Ιταλίας
Τμήμα Ευρωπαϊκού
& Μεσογειακού Πολιτισμού

www2.unibas.it/dicem

Αγροτική Ενημέρωση

www.agrotipos.gr

Ομάδα Παραγωγών Νηλέας
Χώρα Μεσσηνίας

www.nifleasoliveoil.gr

Ένωση Αγροτικών
Συνεταιρισμών
Πεζών, Ηρακλείου

www.pezaunion.gr

Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών
Μεραμβέλλου, Λασιθίου

www.easm.gr

Με τη συνεισφορά του χρηματοδοτικού
μέσου LIFE + της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Τηλ: 2310 463930-1
E-mail: info@oliveclima.eu

www.oliveclima.eu